

Marzec 2024
Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału
i nie ma charakteru wyczerpującego

Tajne więzienia

Pierwsza sprawa dotycząca tak zwanej praktyki „wydawania więźniów”

El-Masri przeciwko „byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii”

13 grudnia 2012 roku (Wielka Izba)

Skarga dotyczyła zarzutów sformułowanych przez obywatela Niemiec pochodzenia libańskiego, który utrzymywał, że stał się ofiarą tajnej operacji „wydawania więźniów” (*rendition*), w trakcie której został zatrzymany, przetrzymywany w izolacji, przesłuchiwany i poddany okrutnemu traktowaniu w hotelu w Skopje przez okres 23 dni, a następnie przekazany agentom CIA (Centralna Agencja Wywiadowcza), którzy przetransportowali go do tajnego ośrodka w Afganistanie, gdzie znęcano się nad nim przez ponad cztery miesiące.

Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał relacje skarżącego za potwierdzone bez uzasadnionych wątpliwości i stwierdził, że „była Jugosłowiańska Republika Macedonii” jest odpowiedzialna za stosowanie wobec skarżącego tortur i poddanie go okrutnemu traktowaniu w kraju, a następnie po przekazaniu skarżącego władzom Stanów Zjednoczonych w kontekście pozasądowego „wydania”.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia art. 3** (zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w związku z niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem, któremu skarżący został poddany podczas przetrzymywania w hotelu w Skopje, w związku z jego traktowaniem na lotnisku w Skopje, równoznacznym z torturami oraz w związku z przekazaniem skarżącego władzom Stanów Zjednoczonych, co naraziło go na ryzyko dalszego traktowania niezgodnego z art. 3. Ponadto Trybunał stwierdził **naruszenie art. 3** ze względu na brak przeprowadzenia skutecznego śledztwa przez „byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii” w zakresie dotyczącym zarzutów złego traktowania, podnoszonych przez skarżącego.

Trybunał stwierdził następnie **naruszenie art. 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji w związku z przetrzymywaniem skarżącego w hotelu w Skopje przez okres 23 dni i jego późniejszym uwięzieniem w Afganistanie oraz brakiem skutecznego śledztwa w sprawie zarzutu arbitralnego pozbawienia wolności.

Na koniec Trybunał stwierdził **naruszenie art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) oraz **naruszenie art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Ostatnie wyroki Trybunału

Al Nashiri przeciwko Polsce i Husayn (Abu Zubaydah) przeciwko Polsce

24 lipca 2014 roku

Skargi dotyczyły zarzutów tortur, okrutnego traktowania i tajnego przetrzymywania dwóch mężczyzn podejrzanych o akty terrorystyczne. Obaj skarżący twierdzili, że byli przetrzymywani w tajnym więzieniu (*black site*) CIA w Polsce. Utrzymywali w szczególności, że Polska świadomie i celowo umożliwiła CIA przetrzymywanie ich w tajnym więzieniu w jednostce w Starych Kiejkutach, odpowiednio przez sześć i dziewięć miesięcy, bez podstawy prawnej lub

rozpoznania sprawy oraz bez kontaktu z rodzinami. Podnosili, że Polska świadomie i celowo umożliwiła ich przewiezienie z jej terytorium, pomimo realnego ryzyka dalszego okrutnego traktowania i tzw. osadzenia *incommunicado*, umożliwiając ich przeniesienie pod jurysdykcję, pod którą odmówiono im prawa do sprawiedliwego procesu. Wskazywali również, że Polska nie przeprowadziła skutecznego śledztwa w sprawie okoliczności ich okrutnego traktowania, przetrzymywania i przewiezienia z terytorium Polski.

Uwzględniając przedstawione dowody, Trybunał doszedł do wniosku, że zarzuty skarżących, dotyczące ich przetrzymywania w Polsce, były wystarczająco przekonujące. Trybunał stwierdził, że Polska współpracowała przy przygotowywaniu i wykonywaniu operacji CIA, dotyczących wydawania, tajnego przetrzymywania i przesłuchań na swoim terytorium i powinna była wiedzieć, że umożliwiając CIA zatrzymanie skarżących na jej terytorium, naraża ich na poważne ryzyko traktowania niezgodnego z Konwencją.

W obu przypadkach Trybunał orzekł, że Polska **nie wywiązała się** z obowiązku, wynikającego z **art. 38** (obowiązek zapewnienia wszelkich niezbędnych ułatwień dla skutecznego przeprowadzenia dochodzenia) Konwencji. Stwierdził ponadto, że w obu przypadkach doszło do **naruszenia art. 3** (zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, zarówno pod względem materialnym, jak i proceduralnym, **naruszenia art. 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa), **naruszenie art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), **naruszenie art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) oraz **naruszenie art. 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji. Jeśli chodzi o pierwszego skarżącego, Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia art. 2** (prawo do życia) i **3 w związku z art. 1** (zniesienie kary śmierci) **protokołu nr 6** do Konwencji.

Nasr i Ghali przeciwko Włochom

23 lutego 2016 roku

Sprawa dotyczyła „wydania w trybie nadzwyczajnym” - uprowadzenia przez agentów CIA przy współpracy obywateli Włoch - egipskiego imama Abu Omara oraz przewiezienia go do Egiptu, a następnie jego tajnego przetrzymywania przez kilka miesięcy. Zarzuty skarżącego dotyczyły w szczególności jego uprowadzenia przy współpracy z władzami włoskimi, złego traktowania, którego doświadczył podczas przewiezienia i przetrzymywania, bezkarności osób odpowiedzialnych z uwagi na tajemnicę państwową oraz braku wykonania wyroków skazujących obywateli USA z uwagi na odmowę władz włoskich złożenia wniosku o ich ekstradycję. Pierwszy skarżący i jego żona - druga skarżąca - zarzucali ponadto naruszenie ich prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, z uwagi na fakt, że uprowadzenie i aresztowanie pierwszego skarżącego skutkowało przymusową separacją przez ponad pięć lat. W odniesieniu do pierwszego skarżącego Trybunał stwierdził, że doszło do naruszenia art. 3 (zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), **naruszenia art. 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa), **naruszenia art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) oraz **naruszenia art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w powiązaniu z art. 3, 5 i 8** Konwencji. W odniesieniu do drugiej skarżącej stwierdził, że doszło do **naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), **art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) oraz **art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w powiązaniu z art. 3 i 8**. W szczególności, biorąc pod uwagę wszystkie dowody w sprawie, Trybunał stwierdził, że ustalono, iż władze włoskie były świadome, że pierwszy skarżący padł ofiarą operacji wydania w trybie nadzwyczajnym, która rozpoczęła się wraz z porwaniem we Włoszech i była kontynuowana wraz z przewiezieniem skarżącego za granicę. W niniejszej sprawie Trybunał orzekł, że zasada „tajemnicy państwowej” została w sposób oczywisty zastosowana przez włoskie władze tak, aby zapewnić, że osoby odpowiedzialne nie poniosą konsekwencji za swoje działania. Śledztwo i proces nie doprowadziły do ukarania osób odpowiedzialnych, które ostatecznie pozostały bezkarne.

Abu Zubaydah przeciwko Litwie

31 maja 2018 roku

Skarżący zarzucił, że Litwa pozwoliła Centralnej Agencji Wywiadowczej Stanów Zjednoczonych (CIA) przetransportować go na jej terytorium w ramach tajnego programu wydawania więźniów w trybie nadzwyczajnym i umożliwiła poddanie go okrutnemu traktowaniu i arbitralnemu przetrzymywaniu w tajnym więzieniu CIA (*black site*). Podniósł również, że Litwa nie przeprowadziła skutecznego śledztwa w sprawie jego zarzutów.

W tej sprawie Trybunał nie miał możliwości kontaktu ze skarżącym, ponieważ był on nadal przetrzymywany przez władze USA w bardzo restrykcyjnych warunkach, wobec czego musiał ustalić fakty, bazując na innych źródłach. W szczególności uzyskał kluczowe informacje z wydanego w grudniu 2014 roku raportu komisji senackiej USA na temat tortur CIA. Wysłuchał również opinii biegłego. Trybunał uznał, że w sprawie skarżącego doszło do **naruszeń art. 3** (zakaz tortur) Konwencji, z powodu braku przeprowadzenia przez rząd skutecznego śledztwa w sprawie zarzutów skarżącego oraz z powodu współudziału w działaniach CIA, które doprowadziły do okrutnego traktowania, a także **naruszenia art. 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa), **art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) i **art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w powiązaniu z art. 3**. Trybunał zauważył w szczególności, że tajne więzienie CIA funkcjonowało na Litwie między lutym 2005 roku a marcem 2006 roku, że skarżący był tam przetrzymywany oraz że władze krajowe wiedziały, że CIA będzie go traktować niezgodnie z Konwencją. Litwa zezwoliła również na przewiezienie skarżącego do tajnego więzienia CIA w Afganistanie, co naraziło go na dalsze okrutne traktowanie. Trybunał stwierdził, że skarżący znajdował się pod jurysdykcją Litwy i że kraj ten był odpowiedzialny za naruszenie jego praw, wynikających z Konwencji. Trybunał zalecił ponadto, aby Litwa zakończyła pełne śledztwo w sprawie skarżącego tak szybko, jak to możliwe, i w razie potrzeby ukarała odpowiedzialnych funkcjonariuszy. Wreszcie stwierdził, że kraj ten musi również uzyskać od Stanów Zjednoczonych odpowiednie dyplomatyczne gwarancje w celu usunięcia lub ograniczenia skutków naruszenia praw skarżącego.

Al Nashiri przeciwko Rumunii

31 maja 2018 roku

Skarżącemu postawiono zarzuty podlegające karze śmierci w Stanach Zjednoczonych za jego rzekomy udział w atakach terrorystycznych. Skarżący zarzucił, że Rumunia pozwoliła Centralnej Agencji Wywiadowczej Stanów Zjednoczonych (CIA) przetransportować go na jej terytorium w ramach tajnego programu wydawania więźniów w trybie nadzwyczajnym i umożliwiła poddanie go okrutnemu traktowaniu i arbitralnemu przetrzymywaniu w tajnym więzieniu CIA. Podniósł również, że Rumunia nie przeprowadziła skutecznego śledztwa w sprawie jego zarzutów.

W tej sprawie Trybunał nie miał kontaktu ze skarżącym, ponieważ był on nadal przetrzymywany przez władze USA w bardzo restrykcyjnych warunkach, wobec czego musiał ustalić fakty, bazując na innych źródłach. W szczególności uzyskał kluczowe informacje z wydanego w grudniu 2014 roku raportu Senatu USA o torturach CIA. Wysłuchał także opinii biegłego. Trybunał uznał, że w sprawie skarżącego doszło do **naruszenia art. 3** (zakaz tortur) Konwencji z powodu braku przeprowadzenia przez rząd Rumunii skutecznego śledztwa w sprawie zarzutów skarżącego oraz z powodu współudziału w działaniach CIA, które doprowadziły do poddania skarżącego okrutnemu traktowaniu. Trybunał stwierdził również, że doszło do **naruszenia art. 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa), **art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) i **art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w powiązaniu z art. 3, 5 i 8**. Orzekł, że doszło również do **naruszenia art. 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu w rozsądnym terminie) Konwencji oraz **art. 2** (prawo do życia) i **3** Konwencji **w związku z art. 1** (zniesienie kary śmierci) **Protokołu nr 6** do Konwencji, z uwagi na fakt iż Rumunia pomogła w przewiezieniu skarżącego z jej terytorium, pomimo istnienia rzeczywistego ryzyka grożącej mu rażącej odmowy ochrony prawnej i kary śmierci. Trybunał zauważył w szczególności, że od września 2003 roku do listopada 2005 roku na terytorium Rumunii mieściło się tajne więzienie CIA, które miało kryptonim *Detention Site Black*, że skarżący był tam przetrzymywany przez około 18 miesięcy i że władze krajowe wiedziały, że CIA traktowało go w sposób sprzeczny

z Konwencją. Rumunia zezwoliła również na przeniesienie skarżącego do tajnego więzienia CIA w Afganistanie (*Detention Site Brown*) lub na Litwie (*Detention Site Violet*), narażając go na dalsze okrutne traktowanie. Trybunał stwierdził zatem, że skarżący znajdował się pod jurysdykcją Rumunii i że kraj ten był odpowiedzialny za naruszenie jego praw, wynikających z Konwencji. Ponadto zalecił, aby Rumunia zakończyła pełne śledztwo w sprawie skarżącego tak szybko, jak to możliwe i, w razie potrzeby, ukarała odpowiedzialnych funkcjonariuszy. Trybunał stwierdził, że Rumunia powinna również uzyskać od Stanów Zjednoczonych zapewnienia, że skarżący nie zostanie skazany na karę śmierci.

al-Hawsawi przeciwko Litwie

16 stycznia 2024 r.¹

Sprawa dotyczyła obywatela Arabii Saudyjskiej, który był sądzony przed amerykańską komisją wojskową w Zatoce Guantanamo pod zarzutem ułatwiania i zarządzania finansami Al-Kaidy. Skarżący wielokrotnie podnosił zarzuty tortur, złego traktowania i nieuznanego przetrzymywania w latach 2005-06, kiedy był przetrzymywany w tajnym ośrodku na Litwie prowadzonym przez amerykańską Centralną Agencję Wywiadowczą (CIA). Te rzekome wydarzenia miały miejsce na tle tak zwanej „wojny z terroryzmem”.

Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia Artykułu 3 Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) na podstawie jego materialnych i materialnych ograniczeń, z powodu braku skutecznego zbadania przez Litwę zarzutów skarżącego oraz z powodu jej współdziałania w programie tajnych więzień CIA. Trybunał uznał również, że doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1 (prawo do rzetelnego procesu sądowego w rozsądnym terminie) oraz Artykułów 2 (prawo do życia) i 3 Konwencji w związku z Artykułem 1 Protokołu nr 6 (zniesienie kary śmierci) do Konwencji, ponieważ Litwa pomogła w przekazaniu skarżącego ze swojego terytorium pomimo realnego ryzyka, że może on zostać narażony na rażące zaprzeczenie sprawiedliwości i karę śmierci. Trybunał uznał ponadto, że doszło do naruszenia Artykułu 5 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego), Artykułu 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego) oraz Artykułu 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) w związku z Artykułami 3, 5 i 8 Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący podlegał wirtualnemu zakazowi komunikacji ze światem zewnętrznym od czasu jego schwytania w 2003 r., więc musiał ustalić fakty z różnych innych źródeł. W szczególności uzyskał kluczowe informacje z jednego z najbardziej wiarygodnych dostępnych źródeł, raportu Komisji Senatu USA w sprawie tortur CIA, opublikowanego w grudniu 2014 roku. W raporcie tym wyraźnie wskazano, że skarżący był przetrzymywany w tajnym ośrodku CIA o kryptonimie „Detention Site Violet”. Miejsce to, w świetle dowodów zebranych przez Trybunał, znajdowało się na Litwie. Trybunał stwierdził następnie, że chociaż prawdopodobnie nie był tam poddawany najsurowszym technikom przesłuchań, musiał doświadczyć zawiązania oczu lub kaptura, odosobnienia, ciągłego używania kajdan na nogi oraz narażenia na hałas i światło, co było standardową praktyką CIA w ramach programu tajnych więzień w tamtym czasie. Władze litewskie musiały być świadome, że CIA podda go takiemu traktowaniu w tajnym więzieniu znajdującym się na ich terytorium, biorąc pod uwagę szeroko dostępne w tym czasie informacje na temat tortur, złego traktowania i znęcania się nad podejrzanymi o terroryzm w areszcie w USA. Zezwolili również na przeniesienie go do innego tajnego więzienia CIA (w Afganistanie), narażając go na dalsze złe traktowanie, oraz do USA, gdzie groziło mu rażące zaprzeczenie sprawiedliwości i kara śmierci. W niniejszej sprawie Trybunał uznał, że skarżący podlegał jurysdykcji Litwy i że kraj ten był odpowiedzialny za naruszenia jego praw wynikających z Konwencji. Wreszcie, zgodnie z Artykułem 46 (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał powtórzył zalecenia sformułowane w niektórych wcześniejszych orzeczeniach, aby pozwane państwo jak najszybciej podjęło pełne dochodzenie karne i, jeśli to konieczne, ukarało wszystkich odpowiedzialnych urzędników. Litwa musiała również złożyć dalsze oświadczenia Stanom Zjednoczonym w celu usunięcia lub ograniczenia skutków naruszeń praw skarżącego.

¹ Niniejszy wyrok stanie się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 § 2 (wyroki ostateczne) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Zob. również:

[Al-Hawsawi przeciwko Polsce](#)

16 października 2018 r. (decyzja Komitetu – skreślenie z listy)

Sprawa w toku

[Al-Nashiri przeciwko Litwie \(nr 31908/22\)²](#)

Skarga przekazana rządowi litewskiemu w dniu 21 lutego 2024 r.

Sprawa dotyczy obywatela Arabii Saudyjskiej pochodzenia jemeńskiego, obecnie przetrzymywanego w Zatoce Guantanamo i postawionego przed komisją wojskową Stanów Zjednoczonych (USA) pod zarzutem, między innymi, zamachu bombowego na okręt US Navy USS Cole w 2000 roku. Władze USA uważają go za jedną z najwyższych rangą postaci w Al-Kaidzie. Przed Trybunałem skarżący podniósł wiele zarzutów dotyczących tortur, złego traktowania i bezzasadnego przetrzymywania, gdy był przetrzymywany przez pięć miesięcy w latach 2005-2006 w tajnym ośrodku na Litwie prowadzonym przez amerykańską Centralną Agencję Wywiadowczą (CIA).

Trybunał powiadomił o skardze Rząd Litwy i zadał stronom pytania na podstawie art. 2 (prawo do życia), 3 (zakaz tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), 5 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego), 6 ust. 1 (prawo do rzetelnego procesu sądowego), 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) i 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji oraz art. 1 (zniesienie kary śmierci) Protokołu nr 6 do Konwencji.

Kontakt z działem prasowym:

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08

² Trybunał orzekł w dwóch innych sprawach dotyczących przetrzymywania skarżącego w tajnych ośrodkach CIA, w Polsce i Rumunii: zob. wyroki wydane w 2014 r. w sprawie Al Nashiri przeciwko Polsce i w 2018 r. w sprawie Al Nashiri przeciwko Rumunii, streszczone powyżej.